

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
2021-2022
המחלקה לפוליטיקה וממשל והמחלקה לחינוך
قسم السياسة والحكم

אפיסטמולוגיות תיאורטיות וביקורתיות בחקר החברה והפוליטיקה
סמסטר א'
138-1-0078-01
יום ב: 14:00-16:00

פתוח לתלמידי תואר שני ושנה ב-ד' תואר ראשון
מכל הפקולטות
المساق مفتوح لطلاب اللقب الأول (سنة ثانية- رابعة) والثاني من كليات الجامعة المختلفة

שם הקורס באנגלית: *Critical, theoretical & epistemological perspectives in studying society and politics*
انتاج المعرفة النقدية: مقتطفات بحثية في السياسة والمجتمع

שם המרצים: דר' מנצור נסאסרה ד. منصور النصاصرة
mansor@bgu.ac.il

דרישות הקורס: **מטלות المساق**
נוכחות והשתתפות פעילה: 10%
פרזנטציות: 20%
עבודה סופית: 60%
סיור לימודי: 10%

יעדי הוראה:

הסדנא תעסוק בניתוח אפיסטמולוגיות תיאורטיות ומתודולוגיות בחקר החברה, הפוליטיקה והתרבות מפרספקטיבה ביקורתית. מטרת הסדנא- הקורס הנה לחשוף את הסטודנטים לשיחים פוסט קולוניאליים ביקורתיים, ולמחקרים חדשניים שנערכו על ידי חוקרים מהעולם הערבי. כל שיעור יספק ניתוח העוסק בנקודת מבט פוליטית ומגדרית.

הסדנא תתמקד בקריאה ביקורתית של טקסטים העוסקים במפגש שבין קולוניאליזם, מגדר וזהות בהיסטוריה של קבוצות ילידיים ומיעוטים. הסטודנטים ייחשפו למתודולוגיות מחקריות ביקורתיות בקרב קבוצות מודרות/ילידיות, כגון היסטוריה שבע"פ (oral history), עבודה ארכיונית, נרטיבים היסטוריים ומגדריים. הקורס יכול לשפיע למומחים/יות ערבים-פלסטינים בתחום מהארץ ומחו"ל באמצעות הרצאות אורח, סיור ויום עיון (סדנא בינלאומית) באחת האוניברסיטאות בארץ.

מטרת הסדנא הרב-תחומית הנה לספק לסטודנטים כלים תיאורטיים ומתודולוגיים ביקורתיים למחקריהם. בסיום הקורס הסטודנט יגיש עבודה המבוססת על ניתוח תיאורטי ומתודולוגי למחקר בו הוא עוסק.

تهدف هذه الندوة العلمية للتعرف على مقتطفات في الابحاث والدراسات النقدية البوست-كولونيالية وعلى مراحل انتاج المعرفة النقدية في مجال السياسة والمجتمع. يعتبر هذا المساق بمثابة فرصة هامة للطلبة المعنيين بتطوير قدراتهم البحثية والتعرف على كيفية اجراء أبحاث علمية ميدانية واثنوجرافية في مواضيع عدة مثل الارشفة، التاريخ والرواية الشفوية، الصحافة العربية وغيرها. حيث سيتضمن المساق على ايام دراسية للتعرف على اليات البحث العلمي وأيضاً عقد حوارات مع باحثين محليين في مجال الدراسات النقدية. سنقوم أيضاً بجولات علمية للمكتبات العربية في القدس وارشيفات المكتبة القومية الإسرائيلية ومراكز أبحاث في البلاد.

1. اللقاء الأول: عن المساق ومجال الدراسات النقدية

قيس فرو, 2013. المعرفة التاريخية في الغرب.: مقاربات فلسفية وعلمية وأدبية. المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات.

2. פרדיגמות תאורטיות: השיח הפוסטקולוניאלי : الخطاب ال بوست كولוניالي

*مديحة عتيق, 2015. ما بعد الكولونيالية: مفهوما, اعلامها, اطروحاتها. مجلة دراسات, العدد 25.

*إدوارد سعيد 1948. الاستشراق, المعرفة, السلطة, الانشاء, ترجمة كمال أبو ديب, مؤسسة الأبحاث العربية, بيروت.

Abu-Loghud, Lila. (2001). Orientalism and ME feminist studies. *Feminist Studies* 27 (1): 101-113.

Abu-Lughod, Lila.(1990). Zones of theory in anthropology of the Arab world. *Annual Review of Anthropology*, 18 (2): 267-306

3. פרדיגמת הקולוניאליזם ההתיישבותי: دراسات كولونiale واستعمارية

Veracini L (2010) *Settler Colonialism: A Theoretical Overview*. New York: Palgrave Macmillan (Chapter one)

Yuval Davis Nira & Stasiulis, Daiva. (1995). Unsettling Settler Societies: Articulations of Gender, Race, Ethnicity and Class (introduction).

נאיגל סי. גיסון. فانون: المخيلة بعد- الكولونiale. المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات.

4. פמיניזם וקולוניאליזם: الجندر والكولونiale

Rita Dhamoon. (2015). A Feminist Approach to Decolonizing Anti-Racism: Rethinking Transnationalism, Intersectionality, and Settler Colonialism. *Feral Feminisms* 4:20-37

نادرة شلهوب - كيفوركينان : سهاد ضاهر - ناشف : سارة احمود. 2014. العنف الجنسي، أجساد النساء والاستعمار الاستيطاني الإسرائيلي. مدى الكرمل. برنامج دراسات إسرائيل.

5. השיח הביקורתי בהקשר הישראלי-פלסטיני: الخطاب النقدي في الحيز الإسرائيلي والفلسطيني

אריז' סבאע'- חורי, 2018. קולוניאליזם התיישבותי, נקודת המבט הילידית והסוציולוגיה של ייצור ידע בישראל. תיאוריה וביקורת 50, עמ' 391.

אבורביעה קוידר סראב. 2018. טשטוש הקו הירוק בחקר נשים פלסטיניות: ייצור ידע מוסרי וצדק מחקרי. פוליטיקה: כתב עת למדע המדינה וליחסים בינלאומיים. מכון דוויס ליחסים בינלאומיים, האוניברסיטה העברית: ירושלים.

6. חקר האסלאם מפרספקטיבה ביקורתית: מה בין תנועות מוסלמיות לפמיניזם אסלאמי: دراسات إسلامية ونسوية ناهيد شراري-

Shrari-Ashqar, Abu-Rabia-Queder, Sarab (2020). The Colonial-Religious Institutional Contract: Muslim Women Activists in Israel. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society* (<https://doi.org/10.1093/sp/jxaa002>).

Nasasra Mansour. (2017). The politics of reclaiming the representation: The islamic movement in israel. *Journal of Islamic Studies* 29 (1): 48-78.

7. **أكטיبيزم והתנגדות בפרספקטיבה עולמית-ערבית: الربيع العربي والدراسات النقدية**
الربيع والثورات العربية :

صديقي, 2017 . تونس: ثورة المواطنة... "ثورة بلا رأس". المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات.
رايموند هينبوش, 2018. مقارنة في علم الاجتماع التاريخي لفهم التابيين في مرحلة ما بعد الثورات في البلدان العربية, مجلة عمران- العدد 6.23.
Moghadam, Valentine and Fatima Sadiqi. 2006. "Women's Activism and the Public Sphere: Introduction and Overview." *JMEWS* 2(2), 1-7.

8. **טוניסיה ומצרים והאביב הערבי: تونس ومصر: ديمقراطية وبناء دساتير جديدة؟ 8.12**

Manar Mahmoud, 2020. Constitution-Making, Political Transition and Reconciliation in Tunisia and Egypt: A Comparative Perspective on Law and Justice.

9. **חקר השפה הערבית: اللغة العربية في السياسة**

إسماعيل ناشف, 2018. اللغة العربية في النظام الصهيوني: قصة قناع استعماري. المركز العربي للأبحاث ودراسات السياسات.

10. **חקר ערים: دراسات المدن الفلسطينية (بئر السبع في الإنتاج المعرفي المحلي)**

منار حסון, 2018. *סמויות מן העין: נשים והערים הפלסטיניות*. סדרת הקשרי עיון וביקורת. הקיבוץ המאוחד-מכון ון ליר ירושלים.

Haim Yacobi & Mansour Nasasra. (2019). *Routledge Handbook on Middle East Cities*, Routledge.

*صيفلي, مي 1997، حيفا العربية 1918-1939، التطور الاجتماعي والاقتصادي. بيروت: مؤسسة الدراسات الفلسطينية، 1997.

محمود يزبك, 2018. مدينة البرتقال، يافا: حضارة ومجتمع 1700-1840، مؤسسة الدراسات الفلسطينية.

منصور الناصرة، مصطفى كها، صوفي ريختر ديفرو، 2019. قضاء بئر السبع: ابعاد سياسية واقتصادية وثقافية. دار الطفل العربي، القدس.

11. **מחקר היסטורי בעיר לוד: מדינת הלב והאנתג המעריף المحلي**

Taqwiq Da'adli, 2019. Remains of Ottoman Building in the city of al –Ludd. *Der Islam* 2019: 96 (1): 158-189.

12. **ادوارد سعيد واولسو: القدس كحالة بحث**

ادوارد سعيد, 2015. نهاية عملية السلام: اولسو وما بعدها، دار الاداب.

البحث الميداني والارشيفي

13. **אתגרים אתנוגרפיים בחקר העולם הערבי: البحث الميداني**

Janine A. Clark. (2006). Field Research Methods in the Middle East. *Political Science and Politics* 39 (3): 417-423.

Al-Torki Soraya. (1988). *Arab Women in the Field: Studying Your Own Society*. Syracuss University Press.

14. **עיון וניתוח מסמכים ארכיוניים מבית הדין השרעי מלונדון, ירושלים ואיסטנבול בסוגיות של דיני אישות:**

تحليل وثائق ارشيفية من لندن واستانبول + وثائق من المحاكم الشرعية

ليسا وديين، المعرفة العلمية، الليبرالية، والإمبراطورية

المعرفة-العلمية،-الليبرالية،-والإمبراطورية <http://www.jadaliyya.com/pages/index/25365/>

Shepherd Elizabeth, 2009. Archives and Archivists in 20th Century England. Routledge.